

عهد و گفتگو

تفسیر هفتگی تورات

از درسگفتارها و نوشتارهای ربای لرد جانانان ساکس

Jonathan Sacks
THE RABBI SACKS LEGACY

با سپاس از Schimmel Family برای حمایت سخاوتمندانه از عهد و گفتگو به نکوداشت یاد Harry (Chaim) Schimmel. "من از همان بار اول که با نسخه تفسیر توره ربای خیم شیمل روبرو شدم تا اکنون، آنرا عزیز داشته ام. هدف آن نه فقط نشان دادن حقیقت ظاهری متن توره، بلکه رسیدن به حقیقت ژرفتری است که در آن نهفته است. او به همراه همسر ستودنی اش آنا در شصت سال زندگی مشترک، یک زندگی سرشار از عشق به خانواده، اجتماع و تورات ساختند. زوج بیمانندی که با نمونه زندگی خود، بینهایت الهام بخش من بوده اند."

"- ربای ساکس

مجموعه مقالات امسال در ابتدا توسط زنده نام ربای ساکس در سال ۵۷۷۲ (۲۰۱۱-۲۰۱۲) نوشته شده است.

تفسیر هفتگی توره

Toldot

Between Prophecy and Oracle

تولدوت: تضاد میان نبوت و پیشگویی

ریوکا که تا این زمان نازا بوده، باردار می شود. او که از درد شدیدی رنج می بُرد، "رفت تا از خدا پرسش کند" [vatelech lidrosh et Hashem] (پیدایش ۲۵:۲۲). توضیحی که دریافت کرد، این بود که او دوقلو باردار بود و آنها در زهدان او با هم رقابت داشتند. در آینده نیز مقرر بود با هم همین گونه باشند:

دو ملت درون زهدان تو هستند؛

از تو دو ملت از هم جدا خواهند شد.

یک ملت از ملت دیگر نیرومندتر خواهد بود،

و آنکه بزرگتر است به کوچکتر خدمت خواهد کرد.

برشیت ۲۵:۲۳

سرانجام دوقلوها متولد شدند - نخست عساو، سپس یعقوب که [هنگام تولد] دستش پاشنه‌ی پای عساو را گرفته بود. ریوکا که فکرش مشغول نبوت دریافت کرده اش بود، پسر کوچکتر، یعقوب، را ترجیح می دهد. سال های بعد، ریوکا یعقوب را متقاعد می کند که لباس های عساو را بپوشد و برکت اسحق را که به پسر بزرگتر می رسد، دریافت کند. یک جمله از آن دعای برکت این بود: "باشد که ملت ها تو را خدمت کنند؛ باشد که ملت ها به تو سجده کنند." (برشیت ۲۷:۲۹). این نبوت تحقق یافت. بی تردید، برکت اسحق هم معنای دیگری جز آنچه پیش از تولد هر دو به ریوکا افشاء شد، نداشت، یعنی این دعای برکت که بزرگتر، کوچکتر را خدمت خواهد کرد. "تا اینجا داستان به نتیجه رسیده بود، یا این گونه به نظر می رسد.

اما روایت تورات آنچه به نظر می رسد، نیست. در صحنه‌ی نخست، عساو از راه می رسد و درمی یابد که یعقوب برای گرفتن برکت، سر او را کلاه گذاشته است. اسحق که خشمگین شد، او را برکت می کند که یک بخش آن چنین است:

با شمشیرت خواهی زیست،

و برادرت تو را خدمت خواهد کرد؛

اما وقتی آزاد شوی، گردن خود را از یوغ او رها خواهی کرد.

برشیت ۲۷:۴۰

این چیزی نیست که ما انتظارش را داشتیم: این که بزرگتر برای همیشه کوچکتر را خدمت نخواهد کرد.

صحنه‌ی دوم، سال های بعد، زمانی اتفاق می افتد که دو برادر پس از سال ها دوری و غریبگی با یکدیگر دیدار می کنند. یعقوب از این دیدار وحشت دارد. او سال ها پیش از خانه گریخته، زیرا عساو قسم خورده بود که او را می کشد. فقط پس از آمادگی های بسیار و شبانه در تنهایی، کشتی گرفتن [با فرشته‌ی خدا] با اندکی آرامش اعصاب قادر به رویارویی با عساو می شود. وقتی به او می رسد، هفت بار تعظیم می کند و هفت بار او را "سرورم" خطاب می کند. پنج بار خود را "خدمتکار تو" می خواند. نقش ها واژگون شده اند. عساو به خدمتکار یعقوب تبدیل نشده است. در عوض، یعقوب از خودش به عنوان خدمتکار عساو سخن می گوید. اما چنین نمی تواند باشد. آنچه ریوکا هنگام

"زاری به درگاه خدا" شنید، دقیقاً حاکی از برعکس این بود: "بزرگتر به کوچکتر خدمت خواهد کرد". اینجا با یک ناهمخوانی روبه رو هستیم.

به بیان دقیقتر، در اینجا با نمونه ای از یکی از برجسته ترین شگردهای روایتی توراه روبه رو هستیم: قدرت آینده در دگرگون ساختن فهم ما از گذشته. این امر، جوهر یک میدراش است. موقعیت های جدید با نگاه به گذشته، به کشف معانی جدید در متن توراه می انجامند.¹ زمان حال هیچ گاه یکسره از گذشته تعیین نمی شود. گاه، بعدها مفهوم رویدادهای امروز را درمی یابیم.

این شگرد در وحی بزرگ خدا به موسی در شموت [خروج] ۳۳:۳۳ برجسته است، جایی که خدا می گوید که موسی تنها می تواند پشت او را ببیند؛ یعنی حضور او تنها با نگاه به گذشته دیده می شود؛ هرگز پیشاپیش پیش بینی نمی شود. عدم قطعیت معنا در هر لحظه، همان چیزی است که به متن توراه گشودگی برای تفسیر مداوم را می دهد.

اینک می بینیم که این ایده ای اختراع شده توسط حخامیم نبوده است. در خود متن توراه وجود داشته است. کلماتی که ریوکا شنید، که اینک بر ما روشن می شوند، در آن زمان یک معنای دیگر می دادند. بعدها نشان می دهند که معنایی دیگر داشته اند.

کلمات *ve-rav yaavod tsair* ساده به نظر می رسیدند: "بزرگتر به کوچکتر خدمت خواهد کرد." وقتی در نور رویدادهای بعدی به آن کلمات بازمی گردیم، درمی یابیم که معنای آنها چندان روشن نیست و چندین ابهام در خود دارند.

نخستین ابهام (که توسط رادک و ربی یوسف بن کاسپی روشن شده) این است که کلمه *et* برای اشاره به فاعل فعل، جا افتاده است. معمولاً در عبری توراتی، فاعل اول می آید و بعد از آن مفعول و فعل؛ اما نه همیشه. در ایوب ۱۴:۱۹ برای نمونه، کلمات *avanim shachaku mayim* یعنی "آب سنگ ها را فرسایش می دهد"، نه "سنگ ها آب را فرسایش می دهند." پس جمله ای ما می تواند این معنا را بدهد: "بزرگتر به کوچکتر خدمت خواهد کرد"، اما همچنین می تواند این معنا را داشته باشد که "کوچکتر به بزرگتر خدمت خواهد کرد." بیشک، این دومی، نسخه ای عبری شعرگونه خواهد بود و نه شیوهی نثر متداول، اما باید توجه داشت که این جمله با بیانی شاعرانه آمده است.

¹ Please see, for example the essay 'The Midrashic Imagination' by Michael Fishbane.

دومین ابهام این است که *rav* و *tsa'ir* متضاد یکدیگر نیستند، ولی این امر در ترجمه‌ی انگلیسی *rav* یعنی بزرگتر، پنهان شده است. متضاد *tsa'ir* (جوانتر) *bechir* (بزرگتر یا اولزاد) است. *rav* به معنای بزرگتر نیست، بلکه یعنی بزرگ یا شاید رئیس. این ارتباط دادن دو واژه به گونه‌ای که گویا متضاد یکدیگر هستند - در حالی که نیستند، زیرا متضاد آنها باید *bechir/tsa'ir* یا *rav/me'at* باشند - در مرحله‌ی بعد، معنا را مخدوش می‌سازد. چه کسی *rav* بود؟ آنکه بزرگتر بود؟ آنکه رئیس بود؟ سرور؟ آنکه پرجمعیت تر بود؟ این کلمه می‌تواند هر یک از این معانی را بدهد.

سومین ابهام - که در متن توراه نیست، اما بعدها در سنت شفاهی شکل گرفته - آهنگ کلمات است. روش طبیعی بیان این سه کلمه *mercha-tipcha-sof passuk* این خوانش را توجیه می‌کرد: "بزرگتر را کوچکتر خدمت خواهد کرد"؛ اما با خوانشی دیگر، "کوچکتر، به بزرگتر خدمت خواهد کرد."

یک رویداد بعدی، شک دیگری را پیش می‌کشد. نمونه‌ی دومی در سفر پیدایش درباره‌ی تولد یک دوقلوی دیگر که تamar به دنیا می‌آورد، هست. این بخش به روشنی به داستان عساو و یعقوب نظر دارد:

وقتی هنگام زایمان او فرارسید، در زهدان او یک دوقلو وجود داشت. در زمان زاییدن، یک فرزند او دستش را بیرون آورد و قابله نخی قرمز به دست او بست و گفت: "این یکی اول متولد شد." اما آن نوزاد دستش را پس کشید و برادرش اول بیرون آمد. تamar گفت: "چگونه بیرون جست!" از این روی، او را پرتز نامید. سپس برادرش با نخ قرمز روی میچ دستش بیرون آمد و نام او را زراه گذاشتند. برشیت ۲۷ - ۳۰: ۳۸

پس کدامیک بزرگتر بود؟ و در مورد عساو و یعقوب به چه معنایی است؟² این ابهام‌های چندگانه نه اتفاقی، بلکه ذاتی متن است. این ظرافت در ابتدا به چشم نمی‌خورد. فقط بعدها وقتی روایت چنانکه منتظریم پیش نمی‌رود، ناچار به نگاه به گذشته می‌شویم و درمی‌یابیم که ابتدا چه چیز از نگاه ما دور مانده بود: این که آنچه ریوکا شنید، می‌توانست هم چنین معنا بدهد: "بزرگتر به کوچکتر خدمت خواهد کرد." هم "کوچکتر به بزرگتر خدمت خواهد کرد."

اینک چندین نکته روشن می‌شوند. اول: این یک نمونه‌ی نادر در توراه از تضاد میان پیشگویی و نبوت است. (احتمالاً واژه‌ی خیدوت در سفر بمیدبار ۱۲:۸ همین گونه است که در مورد موسی می‌گوید: "من با او دهان به دهان سخن می‌گویم، سراسر و نه در قالب خیدوت" که خیدوت اغلب ترجمه می‌شود "سخنان مبهم یا معماوار"). پیشگویی

² See Rashi to Gen. 25:26 who suggests that Jacob was in fact the elder.

ها که گونه ای آشنا از ارتباط ماوراءطبیعی در دنیای باستان به شمار می رفتند، اغلب مبهم و رازگونه بودند و برخلاف شکل معمول نبوت در میان بنی اسرائیل. معنای ظاهری این جمله است که می تواند تفسیرگران قرون وسطی را در درگم کرده باشد: "او رفت تا از خداوند بپرسد".

نکته ی دوم که برای فهم برشیت اساسی است: باید دانست که آینده هیچ گاه آنگونه که می خواهیم باور کنیم، سراسر نیست. به ابراهیم وعده داده شد که فرزندان بسیار خواهد داشت، اما صد ساله بود که اسحق متولد شد. به پدران قوم، وعده ی سرزمین داده شد، اما در دوران زندگی خود به آن نرسیدند. آیا به یعقوب خدمت خواهد شد یا او خدمت خواهد کرد؟ سیر و سفر یهودیان هرچند که مقصدی داشت، اما طولانی و دارای فراز و نشیب های بسیار بود. یعقوب تنها پس از یک نبرد شبانه ی عجیب و طولانی نام اسرائیل را دریافت کرد به معنای: "آنکه با خدا و انسان ها جنگید و پیروز شد."

مهمترین پیام این متن، هم ادبی است و هم الهیاتی. آینده، فهم ما از گذشته را تحت تأثیر قرار می دهد. ما بخشی از یک داستان هستیم که فصل آخر آن هنوز نوشته نشده است. باقی به عهده ی ما است؛ همان گونه که در مورد یعقوب چنین بود.

شبات شالوم

ترجمه فارسی با مشارکت بنیاد ایرانی هارامبام، وابسته به فدراسیون یهودیان ایرانی-آمریکایی

توسط شیرین دخت دقیقیان

Persian Translation by Shirin D. Daghighian

www.RabbiSacks.org f t @ @RabbiSacks

The Rabbi Sacks Legacy Trust, PO Box 72007, London, NW6 6RW • +44 (0)20 7286 6391 • info@rabbisacks.org

© Rabbi Sacks • All rights reserved